

Тимошенко Олена Анатоліївна,

кандидатка технічних наук, доцентка кафедри екології та охорони навколишнього середовища Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна

Шматков Григорій Григорович,

доктор біологічних наук, професор кафедри екології та охорони навколишнього середовища Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна

Прокоф'єв Ігор Борисович,

старший викладач кафедри екології та охорони навколишнього середовища Придніпровської державної академії будівництва та архітектури
м. Дніпро, Україна

ТИПИ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Освітній процес в Україні зазнав значних реформ під час пандемії та російсько-української війни. Через ці причини у закладах вищої освіти обґрунтовується потреба докорінного переосмислення освітніх завдань, актуалізації змісту навчання, створення проектно-життєвого простору, технологій становлення індивідуальності студента як суб'єкта і проектувальника життя, спрямованого на розвиток конкурентоспроможної, компетентної особистості, яка творчо підходить до розв'язування проблем, прагне змінити на краще своє життя й життя своєї країни.

Оскільки основними фігурами в освітніх закладах є студент і викладач, які повинні творчо працювати, учитися, самовдосконалюватися, останні мають працювати над виробленням і вдосконаленням методів навчання і виховання, зокрема інтерактивних.

Відмінність інноваційних підходів до навчання від традиційних полягає в забезпеченні навчальної взаємодії не лише між викладачами та студентами, а й між самими студентами, які активно взаємодіють у пошуках нового знання та формуванні нових навичок і вмінь. Вибір викладачем того чи того інноваційного підходу до навчання зумовлено спеціальністю, яку опановують студенти, змістом навчальної дисципліни, суб'єктивним, професійно-зумовленим досвідом педагога, а також етапом професійної підготовки студентів.

Інноваційні підходи до навчання поділяють на два основних типи, що відповідають репродуктивній і проблемній орієнтації освітнього процесу [1, с. 121].

1. Інновації-модернізації, що модернізують навчальний процес, спрямовані на досягнення гарантованих результатів у межах його традиційної репродуктивної орієнтації. В їх основі лежить технологічний підхід до навчання, спрямований на повідомлення студентам знань і формування способів дій за зразком, та орієнтований на високоефективне репродуктивне навчання.

2. Інновації-трансформації, що перетворюють традиційний навчальний процес, спрямовані на забезпечення його дослідницького характеру, організацію пошукової навчально-пізнавальної діяльності. Відповідний пошуковий підхід до навчання спрямований передусім на формування у студентів досвіду самостійного пошуку нових знань, їх застосування в нових умовах, формування досвіду творчої діяльності в поєднанні з виробленням ціннісних орієнтацій.

Репродуктивна і проблемна орієнтації освітнього процесу втілюються в двох основних інноваційних підходах до перетворення навчання в сучасній педагогіці – технологічному і пошуковому.

Технологічний підхід модернізує традиційне навчання на підставі переважної репродуктивної діяльності здобувачів освіти, визначає розроблення моделей навчання як організації досягнення студентами чітко фіксованих еталонів засвоєння. У межах цього підходу навчальний процес орієнтовано на традиційні дидактичні завдання репродуктивного навчання, він будується як «технологічний», конвеєрний процес з чітко фіксованими, докладно описаними очікуваними результатами.

Пошуковий підхід перетворює традиційне навчання на підставі продуктивної діяльності студентів, визначає розроблення моделей навчання як ініційованого ними освоєння нового досвіду. У межах цього підходу до навчання метою є розвиток у студентів можливостей самостійно освоювати новий досвід; орієнтиром діяльності викладача та студента є породження нових знань, способів дій, особистісних смислів.

Технології навчання в сучасних ЗВО можна поділити на дві групи [2, с. 8–12]:

1) предметно-орієнтовані: концентрація зусиль на головному – ясність та гласність у спільній роботі викладача та студента; створення еталонів оцінки результатів навчання;

2) особистісно-орієнтовані: забезпечує перетворення студента з пасивного спостерігача, який засвоює знання та досвід, на активного співрозмовника та співробітника, суб'єкта навчально-виховної діяльності та продуктивної праці.

Автори запропонували проєкт – діалогічно-дискусійну технологію [3, с. 26], – результати якого можна застосувати, вивчаючи дисципліну «Педагогіка та психологія вищої школи».

Дискусія в формі круглого столу. Тривалість – 2 години.

Проводиться в формі бесіди, у якій беруть участь до 10 студентів, які обмінюються думками як між собою, так і з аудиторією задля витворення спільного погляду, що в подальшому може слугувати для побудови спільних висновків.

Поетапність дій:

1. Підготовчий етап.

1. 1. Вибір теми для обговорення, наприклад, «Види освітніх технологій у вищій школі».

1. 2. Розроблення цілей заняття: визначити специфіку та сутність категорій «освітня технологія» та «метод навчання»; виявити особливості активних методів навчання; ознайомитися з формами та видами освітніх технологій.

1. 3. Запрошення фахівця-фасилітатора або коуча та викладача ЗВО.

1. 4. Підготовка приміщення: кімната площею 20–30 м² з 13 стільцями; питна вода, одноразові стаканчики.

1. 5. Розроблення плану зустрічі:

а) дискутування про поняття «освітня технологія», «тактичні технології навчання», «метод навчання», «активний метод навчання» (до 15 хвилин);

б) виявлення особливостей активних методів навчання на підставі індивідуальних виступів студентів та роздаткових матеріалів (до 20 хвилин);

в) виступи студентів з підготовленими доповідями на 5 хвилин щодо історії становлення та розвитку форм, методів, засобів та технологій навчання (до 50 хвилин);

г) виступ фахівця-фасилітатора про технології фасилітаційного навчання (15–20 хвилин);

д) виступ викладача ЗВО про інтерактивне навчання (15–20 хвилин).

2. Обговорення проблеми.

2. 1. Вступ. Привітання учасників круглого столу, ознайомлення учасників з тривалістю заходу, планом проведення, метою та завданнями зустрічі.

2. 2. З'ясування позицій учасників, формулювання основних позицій, обговорення проблеми з фахівцем-фасилітатором (коучем) та викладачем.

3. Підведення підсумків.

3. 1. Формулювання єдиної позиції, до якої найщільніше наблизилася учасники, зустрічі про місце, значення та різноманітність освітніх технологій у вищій школі.

3. 2. Висунення пропозицій, що постали під час обговорення, про розроблення кожним студентом – учасником круглого столу – фрагмента навчального заняття з доцільним для конкретної ситуації застосуванням освітньої технології.

3. 3. Визначення часу та форми повторної зустрічі для презентації зазначеного фрагмента.

Підсумовуючи, слід зазначити, що основним завданням викладача на сьогодні є саме створення умов для формування творчої компетентної особистості, яка буде здатна реалізувати свій потенціал у суспільстві. Через те актуальним є перехід до особистісно-орієнтованого навчання й виховання, упровадження нових, більш ефективних педагогічних технологій, інноваційних методів навчання.

Література

1. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004.
3. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр Закарпатського ін-ту післядиплом. освіти, 2007. 364 с.